

[Hem](#) > [Bloggar samlingsida](#) > [MIKologi](#) > Att konversera med maskin – en ny AI-förmåga

Att konversera med maskin – en ny AI-förmåga

Publicerad: 2023-05-22

Instrueringsförmåga är en ny typ av litteracitet underordnad AI-litteracitet. Den ingår i digital kompetens och innebär att vi lär oss att skriva instruerande texter till en icke-mänsklig aktör som inte får förväxlas med en människa. Så här kan du som lärare gå tillväga med artificiell intelligens, AI.

Sedan OpenAI släppte sin chatbot ChatGPT i november 2022 blev AI-teknologin brett uppmärksammad av skolsektorn – inte bara i Sverige utan överallt i världen. Debatter om AI-utvecklingen infördes i det pedagogiska området på riktigt, även om det givetvis har funnits diskussion om AI-kunnighet, digital kompetens och medie- och informationskunnighet sedan länge.

Tack vare [ChatGPT](#) fick många pedagoger – eventuellt du med – sin första kontakt med den konverserande AI:n på ett konkret sätt. När [den generativa AI:n](#) (GenAI) utvecklas snabbt blir pedagogerna så sakteliga medvetna om att maskinerna kan skapa välformulerade texter, sammanfattningar av artiklar, Power Point-presentationer och översättningar samt hitta svar på frågor. När AI:n börjar bli verklighet uppstår frågan: vad behöver vi lära oss?

Hittills har skolornas svar varit delvis defensivt vad gäller AI-användningen, och den offentliga diskussionen har snarare kretsat kring hur man ska kunna identifiera och förbjuda användningen av AI-drivna verktyg än att fundera på olika sätt att lära sig. Man har frågat "hur påverkar utvecklingen oss" än "hur vi kan förbereda oss inför denna utveckling".

Det finns dock sätt att gå tillväga på ett mer proaktivt sätt.

Digital kompetens

Det torde stå klart att AI behöver inkluderas i begreppet digital kompetens som förekommer i läroplanerna. Begreppet innehåller enligt [Skolverket](#) (2018) fyra aspekter – de två första handlar om praktisk handlingsförmåga och de två senare om en bredare kontextuell förståelse:

- att kunna lösa problem och omsätta idéer i handling,
- att kunna använda och förstå digitala verktyg och medier,
- att förstå digitaliseringens påverkan på samhället,
- att ha ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt.

Interaktionen med AI äger rum i form av konversation: man konverserar med en icke-mänsklig aktör – det autonoma datorsystemet som man hänvisar till när man pratar om AI. Man brukar hänvisa till appar, datorer, robotar eller chattbotar som använder sig av AI.

En av de viktigaste men samtidigt också nyaste kompetenserna som man behöver i interaktion med dessa är instrueringsförmåga, på engelska *prompting skills*.

För att instruera behöver användaren kunna identifiera sitt kunskapsbehov och formulera sin fråga i form av en instruktion (ofta i imperativ) till en maskin. För att kunna genomföra det behöver man ha en förståelse vad AI kan åstadkomma: man kan till exempel be maskinen att sammanfatta eller översätta en befintlig text, formulera om en fras eller ändra stilen i en text.

Frågeformuleringarna behöver dock vara mycket specifika. Maskinen kan inte veta hur lång sammanfattningen ska vara. Den vet inte heller på vilket sätt frasen ska formuleras om utan närmare instruktioner, eller vilken specifik stil ska tillämpas.

AI:s begränsningar

Forskarna har sedan länge påpekat att människor har en tendens att tillskriva teknologin människoliknande attribut: vi kallar robotar vid egennamn eller föreställer oss deras kön – som till exempel de kvinnliga datorsystemen [Ava](#), [Samantha](#) eller [Simone](#). I människa-maskin-interaktion bildas därmed förhållanden som kan i det extrema likställas med så kallade parasociala förhållanden som vi bildar med karaktärer i filmer, tv-serier och sociala medier. Då gäller det att hålla i åtanke att "intelligent" inte betyder att datorsystemen är intelligenta som människor, utan endast att de är autonoma.

Om vi lämnar över ansvaret till vår icke-mänskliga assistent kan det bli fel, för att AI, som bekant, även genererar felaktig och påhittad information. Det löner sig inte att lita på AI när det gäller medicinska diagnoser eller juridisk rådgivning. Lika lite ska man använda AI för syften som kan skada andra.

Intelligenta agenter, trots ordet "intelligent", klarar inte konversationer som förutsätter förkunskap om samtalspartnern, i likhet med de mänskliga diskussionerna. AI har ingen förkunskap om användaren, utan den inhämtar sin kunskap från stora mängder av befintliga data. Därför kan man inte ställa samma frågor till AI som man kanske skulle kunna ställa till en vän. Till exempel detta fungerar inte: "Jag vet inte vad jag ska skriva min skolessä om. Har du några idéer?" Frågorna kan inte vara öppna utan behöver begränsas. Där behöver vi logiskt tänkande och formuleringförmåga.

Promptkompetens?

Instrueringsförmåga hjälper oss att ta vara på digitala verktyg i informationssökning och -hantering. Det engelska ordet *prompt* betyder "framkalla" eller "diktera" och har givit anledning till att AI-genererad fotografi [här kallas](#) för *promptography*, "promptografi". Kanske kommer vi i framtiden prata om promptkompetens?

Genrepedagogiskt kan man tänka sig att det handlar framför allt om att öva instruerande texter i en responsiv teknologisk miljö. Interaktion med en maskin skiljer sig från interaktion med en människa, och det kommer att bli mer och mer utmanande att skilja på dessa två typer. Träning med *prompting* handlar till en stor del om att skaffa sig färdigheter som man behöver i sitt vardagsliv som kommer att vara alltmer teknologiskt betingat.

Innan man kan börja med övningar i klassrummet är det viktigt att du, som lärare, själv provar ut det med ChatGPT eller [DALL-E2](#) eller hitta lämpliga appar i [AI-verktygsdatabaserna](#), som innehåller givetvis även [instrueringsmanualer](#), *prompt guides*. Här är det inget nytt än vad som i allmänhet gäller för lärarens pedagogiska relation till olika teknologier: ju mer man har skaffat sig praktiskt förankrad tyst kunskap kring användningen, desto lättare är det att förstå hur tekniken fungerar, hur den kan kanaliseras till pedagogiska syften och hur man kan umgås kreativt med den.

Och det bästa: även denna kompetensutveckling kan utspelas i form av kollegialt lärande.

5 uppgifter att träna på sin AI-instrueringsförmåga

1. Du vill veta vad vädret ser ut. Hur formulerar du dig? (Istället för att fråga "hur är vädret?" behöver du vara mer specifik.)
2. Du vill att AI ska skapa en dikt för dig. Hur instruerar du AI:n? (För träffsäkra resultat behöver du definiera stilen, kanske med exempel på författare vars stil du vill ligga nära till.)
3. Välj ett svårt begrepp och be AI att definiera begreppet för dig. Blir resultatet användbart? Varför (inte)? Behöver du ställa följdfrågor?
4. Låt visuell AI skapa bilder på vackra och fula människor, eller representanter för vissa yrkesgrupper. Vad kan man dra för slutsatser kring befintliga skönhets- eller könsnormer?
5. Vilka frågor behöver du ställa för att få fram "det viktigaste argumentet" i en a) vetenskaplig eller b) journalistisk text? (Du behöver hitta sätt att definiera vad "det viktigaste" innebär för dig.)

Kontakt

[Maarit Jaakkola](#)

Göteborgs universitet, Nordicom
maarit.jaakkola@gu.se

KATEGORIER (6)

Ämnesövergripande undervisning

Digitalisering   Gymnasium

Medie- & informationskunnighet (MIK)

Programmering

Vuxenutbildning/Yrkehögskola

DELA DENNA SIDA

Kopiera länk

Maila länk

Facebook

Twitter

LÄS MER

1 Personliga möten ger perspektiv på migration
Katarina G Strandberg

2 Elever lär om fattigdom och bidrar till nya tekniska lösningar
Thomas Reckman

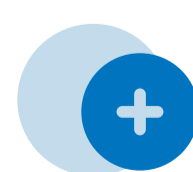
3 Argumenterande text om energikällor (R2L+Sve+No)
Frida Andersson

4 Hållbar utveckling + entreprenörskap = engagerade elever som lär sig massor!
Ingela Bursjö

5 Struktur i undervisningen stärker elevernas självtillit
Pernilla Lorentzson

Vi lär oss tillsammans

Genom att dela med oss av våra lärdomar kan vi bygga en kollektiv kunskapsbank som vi använder för att utveckla vårt lärande och skapa bättre undervisning för barn och elever.

[Tipsa om läresurser](#)

[Börja blogga](#)

[Nyhetsbrev](#)

[Kontakta oss](#)

[Tipsa till kalendern](#)

[till toppen](#)